

Xülasə. XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan ədəbi dili tarixində yeni bir mərhələ təşkil edir. Mətbuatın, dərsliklərin dilində, ədəbi əsərlərdə həm vahid norma gözlənilmir, həm də dil normasının müəyyənəlməsi istiqamətində işlər aparılır. Ədəbi dilin norma məsələsi növbəti onilliklərdə – 20-30-cu illərdə də aktual olaraq qalır. 20-30-cu illərdə yeni norma axtarışı müxtəlif şəkildə təzahür edir və tək-tək üslublarda deyil, kompleks şəkildə bütün üslubların dil materialında müşahidə edilir. Vahid, normalı ədəbi dil uğrunda mübarizə yazılı ədəbi dildə müxtəlif meyillərin, təmayüllərin yaranmasına səbəb olur. Norma axtarışları nəticəsiz qalmır və 20-ci illərin ortalarına doğru sistemləşərək, üç mənbə üzərində dayanır: a) klassik ədəbi dilin normaları; b) şifahi danışq dili və dialekt xüsusiyyətləri; c) Türkiyə türkcəsinin fonetik, leksik, qrammatik xüsusiyyətləri.

Klassik ədəbi dil xüsusiyyətləri 20-30-cu illərdə ərəb qrafikalı əski Azərbaycan yazısı ilə yerinə yetirilmiş çap məhsulları (dərslik, mətbuat və s.) üçün daha xarakterikdir. Həmin yazılarda Azərbaycan ədəbi dilinin təşəkkülü mərhələsində meydana çıxmış bəzi əski yazı xüsusiyyətləri özünü göstərir. Danışq dili və dialekt normaları dilin bütün səviyyələrində olsa da, daha çox fonetik xüsusiyyətləri əhatə edir. Türkiyə türkcəsinin fonetik, leksik, qrammatik xüsusiyyətləri isə XX əsrin 20-30-cu illər ədəbi dilində müxtəlif funksional üslubları əhatə etmiş, dərsliklərin dilində (və bədii üslubda) daha geniş işlənmişdir. Türkiyə türkcəsinin təsiri ilə dilə gəlmiş leksik vahidlər iki cür funksionallıq nümayiş etdirirlər. Sözlərin bir qismi Türkiyə türkcəsinə məxsus ədəbi dil faktı kimi öz fonetik tərkibini, eləcə də leksik mənasını qoruyub saxlayır. Digər qrup sözlərdə məna dəyişikliyi müşahidə olunur.

XX əsrin 20-30-cu illərində dil normasının müəyyən olunmasına, ümumiyyətlə, dil proseslərinə ictimai, elmi, ədəbi, mədəni mühit güclü təsir göstərirdi. Bu mühit cəmiyyətin ümumi inkişaf xəttini cızdığı kimi, ədəbi dilin inkişaf meyillərini, dil normalılığını da müəyyənləşdirirdi. Milli və əcnəbi mənbələrdə ayrı-ayrı müəlliflər tərəfindən dilimizin ictimai-funksional mahiyyəti məsələsinə, adına münasibət müxtəlif idi; ana dilinin adlanmasında vahid linqvonim-terminə istifadə olunmurdu. Milli və xüsusilə, əcnəbi müəlliflərin işlətdiyi adlar bir tərəfdən (və bəzən) daqiq olmayan yanlış təəvvürləri əks etdirirdisə (məsələn: tatar, türkmən), digər tərəfdən, dilimizin mənşəyi, tarixi, cəmiyyətdə yeri, digər türk dilləri ilə geneoloji yaxınlığı ilə bağlı idi (məsələn: türk, türki, Azərbaycan ləhcəsi).

Mərhum akad. T.Hacıyev XIX əsrdən dilin inkişafına o vaxta qədər görünməmiş səviyyədə müdaxilə edən dilxarici amillər içərisində dilçilik mühitini qeyd edir; Rusiyada Azərbaycan dilinin öyrənilməsinə xüsusi fikir verilir (bu, dilin Yaxın Şərqdəki kütləvililiyi ilə bağlıdır), Azərbaycan türkcəsindən də dərs vəsaitləri hazırlanır, rus türkologiyasının bu dövrdə yaranan cəhanşümul nümunələri XIX əsr dünya şərqşünaslığının qiymətli əsərləri kimi, Azərbaycanın da elmi-mədəni inkişafına müəyyən təsir göstərir (4, s. 9-14). Prof. N.Xudiyev XIX əsrin ortalarında ictimai münasibətləri dəyişən, ana dilinin funksional imkanlarının daha geniş təzahür etdiyi tarixi -ictimai şəraitdən bir qədər geniş şəkildə bəhs edir. Azərbaycanda rus məktəbləri açılır, köhnə məktəblərin tədrisən "Üsuli-cədid" adlanan yeni məktəblərlə əvəzlənməsi ideyası meydana çıxır. 1879-cu ildə Qori müəllimlər seminariyasının Azərbaycan şöbəsi təşkil edildikdən sonra yüksək ixtisaslı müəllim kadrları sistemli şəkildə hazırlanır... XIX əsrin 70-ci illərində Azərbaycan teatru təşəkkül tapır. Bu da təbii olaraq, şifahi ədəbi dilin ən professional təzahürlərindən olan səhnə nitqinin yayılmasına bilavasitə təsir göstərir... Mətbuat, kitab nəşri kifayət qədər geniş şəbəkəyə malik olur və ana dilinin funksional imkanlarının təzahürü üçün ictimai - tarixi şərait yaranır (6, s. 419-420).

İctimai-siyasi, mədəni həyatda baş verən dəyişikliklər XX əsrin əvvəllərində də davam edir. S.M.Sadıqova qeyd edir ki, əsrin ilk onillikləri Azərbaycan xalqının tarixində iki böyük hadisə ilə yadda qalır. Bunlardan birincisi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin – Şərqdə ilk demokratik dövlətin yaranması idi. Əsrin əvvəllərində yaranan, formalaşan azadlıq, demokratiya və müstəqillik ideyaları məhz bu dövrdə gerçəkləşir. Hər sahədə milliləşmə on səkkizinci ildən qanuniləşməyə başlayır. Xalq Cümhuriyyəti dövlətin, cəmiyyətin inkişafını təmin edən, xalqın həyat şəraitini yaxşılaşdıran tədbirlər görür. Bu məqsədlə lazım olan bütün sahələrdə diqqət yetirilir, elm, təhsil və mədəniyyət, o cümlədən dil və yazı məsələlərinə xüsusi fikir verilir (9, s. 134). Sonrakı onillikdə də cəmiyyətdə baş verən dəyişikliklərin dilin inkişafına təsirsiz qalmır. Azərbaycanın ədəbi dili tarixi (Sovet dövrü) kitabının müəlliflərinə görə, bu illər Azərbaycanın siyasi, ictimai, iqtisadi və mədəni cəhətdən inkişafını sürətləndirdiyi kimi, Azərbaycan ədəbi dilinin ümumi inkişafına, xüsusən onun lüğət tərkibinin inkişafına da öz müsbət təsirini göstərir. Azərbaycan ədəbi dili lüğət tərkibində əsaslı kəmiyyət və keyfiyyət dəyişiklikləri baş verir (1, s. 64). Rəsmi dövlət qərarları qəbul edilir. 1923-cü il iyunun 7-də Azərbaycan Mərkəzi İcraiyyə Komitəsinin dekreti ilə Azərbaycan SSR-nin dövlət dili türk dili elan edilir. 1921-ci il martın 29-da Azərbaycan İnqilab Komitəsinin sədri N.Nərimanov "Azərbaycan SSR-nin dövlət idarələrində Azərbaycan dilində kargüzarlığın tətbiqinin təşkili haqqında" sərəncam imzalayır (5, s. 55). S.Hacıyeva yazır ki, o dövrlərdə milli dillərin inkişafı üçün yaradılmış imkanlar olduqca məhdud olsa da, ölkəmizdə bu məhdudiyətdən maksimum yararlanmağa yönəlmiş tədbirlər həyata keçirilirdi. Məsələn: 1939-cu ildə respublikada Azərbaycan dilində 81 qəzet çap olunurdu (5, s. 55). 1926-cı ildə Bakı şəhərində keçirilmiş I Türkoloji Qurultay böyük ictimai-siyasi və tarixi, mədəni hadisə idi. I Türkoloji Qurultayda əlifba məsələsi, imla, orfoqrafiya problemi, termin məsələsi, tədris - metodika məsələsi, qohum və qonşu dillərin qarşılıqlı əlaqəsi və interferensiya problemləri türk dillərinin ədəbi dil problemləri, o cümlədən, orta ədəbi dil məsələsi, ulu dil nəzəriyyəsi və türk dilərinin tarixi kimi mühüm problemlər müzakirə olunmuş (2, s. 80), latın qrafikalı əlifbaya keçid haqqında qərar qəbul olunmuşdu.

F.Kərimli XX əsrin 20-ci illərində Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi mövqeyinə, məzmununa, funksiyasına aşağıdakı amillərin təsir göstərdiyini yazır: 1) sosial-ideoloji mühitin doğurduğu amillər; 2) elmi-mədəni mühitin səviyyəsindən, xarakterindən irəli gələn amillər (7, s. 16). Sosial-ideoloji (eləcə də elmi-mədəni) mühitin təsiri ilə baş verən dəyişikliklər əslində dilin özünəməxsus inkişaf tendensiyasından irəli gəlir. Bu cür inkişaf həm dildaxili, həm də dilxarici amillərlə əlaqədə baş verir və hər iki qrupdan olan amilləri sosial mühitlə əlaqələr meydana gətirir. Bu cür əlaqələr ilk növbədə dil daşıyıcılarının ədəbi dilə (və onun norma tərəfinə) münasibətində üzə çıxır. İstənilən halda kommunikativ şərait ədəbi dilə (və onun norma tərəfinə) təsir göstərə bilər. Bu baxımdan Azərbaycan ədəbi dili tarixində XX əsrin 20-30-cu illəri də istisna təşkil etmir. Dil daşıyıcılarının

kütləvi şəkildə ədəbi dilə yiyələnməsi ədəbi dildən (və onun normalarından) daha çox (və geniş) sahələrdə istifadəyə gətirib çıxarır. Bu həm funksional üslubi sahələrdə onun istifadə imkanlarını genişləndirir, həm də dil vahidlərində variantlılığı yaranmasına səbəb olur. Məlumdur ki, ədəbi dildən müxtəlif kommunikativ şəraitlərdə istifadə dil vahidlərinin variantlılığını əmələ gətirir. Belə variantlılıq funksional üslubi mahiyyət daşıya bilər (ayrı-ayrı üslubların materialına çevrilir), yaxud heç bir üslubi çalarlığa malik olmur. Tədqiqatçılar göstərir ki, ədəbi dilin bütün inkişaf mərhələlərində ondan müxtəlif kommunikativ şəraitdə istifadə olunması dil vahidlərinin variantlılığını yaradır. Normanın variantlılığı ədəbi dil sisteminin dinamikliyi ilə əlaqədardır (10, s. 94). Məsələn, getmək feili ilə yanaşı, eyni mənalı varmaq feilindən istifadə olunması (ancaq ifadə tərkibində: varıncaya qədər) bəzən üslubi yük daşıyır. Nümunə: Bölük komandalarına (özləri də daxil olaraq) varıncaya qədər, başçıların intizam ixtiyarı (8, s. 43; başlıq). Yaxud eyni məntədə əmr və buyruq sözləri yanaşı işlənsə də, eyni leksik mənalı bildirmir və rəsmi-əməli üslubun maddi cəhətdən fərqli formaya malik nümunələrini ifadə edir: adətən biri yazılı, digəri şifahi formaca mövcud olur. Nümunə: Bu tərtibə o biri tərəfdən komandaların əmr və buyruqlarını müntəzəm, vicdanlı və düşüncəli surətdə yerinə yetirməkdən ibarətdir (8, s. 40). Elə variantlar da var ki, bu cür dil materialına üslubi baxımdan neytral olaraq qalır. Bu sıradan olan sözlərə bütün fonetik variantları aid etmək mümkündür. Çünki leksik variantlardan (yaxud paralellərdən) fərqli olaraq, fonetik variantlar (yaxud paralellər) heç bir halda məna fərqli yarada bilmir. Məsələn: qüvvət (silahlı qüvvələr; Bu cür qoşunlar silahlı qüvvələri artırmaq imkanını verir; 8, s. 29) - qüvvə (müəlləh qüvvələr; İbtidai müəlləh qüvvələr piyada əskərlərdən ibarət idilər-8, s. 36).

XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan ədəbi dili tarixində yeni bir mərhələ təşkil edir. Mətbuatın, dərsliklərin dilində, ədəbi əsərlərdə həm vahid norma gözlənilmir, həm də dil normasının müəyyənləşməsi istiqamətində işlər aparılır. Akademik T.Hacıyev yazır ki, bu dövrdən ədəbi dil normasının təbii qüvvəyə gətirilməsi şüurlu nəzarət olunur. Düzdür, bütün mətbuatda vahid fonetik-orfoqrafik, leksik-qrammatik norma gözlənilmir, yaxud norma eyni tələblə təbii qüvvəyə gətirilmir, ancaq vahid norma uğrunda güclü mübarizə gedir və hər mətbuat orqanı öz imkan daxilində ona əməl etməyə çalışır (3, s. 178). Ədəbi dilin norma məsələsi növbəti onilliklərdə – 20-30-cu illərdə də aktual olaraq qalır. 20-30-cu illərdə yeni norma axtarışı müxtəlif şəkillərdə təzahür edir və tək-tək üslublarda deyil, kompleks şəkildə bütün üslubların dil materialında müşahidə edilir. Vahid, normalı ədəbi dil uğrunda mübarizə yazılı ədəbi dildə müxtəlif meyillərin, təmayüllərin yaranmasına səbəb olur. Norma axtarıları nəticəsiz qalmır və 20-ci illərin ortalarına doğru sistemləşərək, üç mənbə üzərində dayanır:

- a) klassik ədəbi dilin normaları
- b) şifahi danışq dili və dialekt xüsusiyyətləri
- c) Türkiyə türkcəsinin fonetik, leksik, qrammatik xüsusiyyətləri

Klassik ədəbi dil xüsusiyyətləri 20-30-cu illərdə əski Azərbaycan yazısı (ərəb qrafikası) ilə yerinə yetirilmiş çap məhsulları (dərslik, mətbuat və s.) üçün daha xarakterikdir. Həmin yazılar Azərbaycan ədəbi dilinin təşəkkülü mərhələsində meydana çıxmış bəzi əski yazı xüsusiyyətlərinin qorunub saxlanması (və davam etdirilməsi ilə) ilə müşayiət olunur.

Danışq dili və dialekt normaları dilin bütün səviyyələrində özünü göstərsə də, daha çox fonetik xüsusiyyətləri əhatə edir. Türkiyə türkcəsinin fonetik, leksik, qrammatik xüsusiyyətləri XX əsrin 20-30-cu illər ədəbi dilində müxtəlif funksional üslubları əhatə etsə də, dərsliklərin dilində (və bədii üslubda) daha geniş işləndiyi müşahidə olunur.

Ayrı-ayrı tədqiqatlarda 20-ci illər Azərbaycan ədəbi dilində işlənən Türkiyə türkcəsi sözləri araşdırılmış, XX əsrin 20-30-cu illərində Türkiyə türkcəsinin Azərbaycan dilinə təsiri ayrı-ayrı dil səviyyələri üzrə geniş təhlilə cəlb olunmamışdır.

XX əsrin əvvəlləri Azərbaycan ədəbi dilində dil normasının müəyyənləşməsi istiqamətində işlər aparılır. Norma axtarıları yazılı ədəbi dildə müxtəlif meyillərin, təmayüllərin yaranmasına səbəb olur və 20-30-cu illərdə üç mənbə üzərində dayanır. Eyni zamanda həm klassik ədəbi dilin normalarından, həm də şifahi danışq dili və dialekt xüsusiyyətlərindən, eləcə də Türkiyə türkcəsinin fonetik, leksik, qrammatik xüsusiyyətlərindən istifadə olunur.

Klassik ədəbi dil xüsusiyyətləri 20-30-cu illərdə ərəb qrafikalı əski Azərbaycan yazısı ilə yerinə yetirilmiş çap məhsulları (dərslik, mətbuat və s.) üçün daha xarakterikdir. Həmin yazılar orta əsrlər Azərbaycan ədəbi dilinə aid bəzi əski yazı xüsusiyyətlərinin qorunub saxlanması ilə müşayiət olunur. Danışq dili və dialekt normaları isə daha çox fonetik xüsusiyyətləri əhatə edir.

Klassik ədəbi dilin normaları əsasən imla qaydalarında, sözlərin orfoqrafiyasında özünü göstərir və latın qrafikalı yeni əlifbaya keçid ilə tədricən dildən çıxır (bir müddət ümumdənışıq dilindəki variantı ilə paralel işlənir: dəgirman//dəyirman, dəgil//dəyil) Danışqda müxtəlif fonetik hadisələrlə müşayiət olunan sözlər yazılı dildə işlədilir. Dilönü saillərin dilərxası saillərlə əvəzlənməsi, samit əvəzlənməsi, saittartımı, morfoloji şəraitdə tələffüz xüsusiyyətləri ilə yazılan sözlər müşahidə edilir. Danışq dili üçün səciyyəvi leksik vahidlər işlədilir. Yazılı ədəbi dildə müxtəlif dialekt xüsusiyyətlərindən istifadə olunur. Eyni sözün yazılışında bəzən həm klassik ədəbi dil, həm də danışq dili normaları əsas götürülür (sənduq və sandıq, qalq və qalx). Bəzən də sözün klassik ədəbi dil üçün xarakterik forması dialekt variantı ilə üst-üstə düşür. Qeyri-ənənəvi morfoloji quruluşların işlədilməsi alınma sözləri əvəz etmək məqsədilə norma axtarışından irəli gəlir.

Türkiyə türkcəsinin təsiri dilin bütün səviyyələrini əhatə edir. Fonetik səviyyədə təsir sait və samit əvəzlənmələri, saittartımı, saittartımı, samit düşümü, heca düşümü, metateza ilə müşayiət olunur. Sait əvəzlənmələrini əks etdirən fonetik təsir Azərbaycan dilinin fonetik quruluşuna yaxın olduğundan dərsliklərin dilində, mətbuatda geniş işlədilir. Bunlar Azərbaycan dilinin şivələrinə məxsus fonetik xüsusiyyətlərlə əsasən üst-üstə düşdüyündən kənardan gəlmə, yad fonoloji xüsusiyyət təsiri bağışlamır. Bu cür leksik vahidlər bəzən oxşar fonetik tərkibdə Azərbaycan dilinin şivələrində müşahidə olunur.

Türkiyə türkcəsinin fonetik təsiri hesab edilən samit əvəzlənmələri ancaq müasir türk dilinin fonetik quruluşu üçün səciyyəvidir və Azərbaycan dilinin şivələrində, bir qayda olaraq, müşahidə edilmir. Türkiyə türkcəsinin fonetik təsiri hesab edilən fonetik hadisələrə (söz əvvəlində y saittartımı, ərəb mənşəli bəzi adların sonunda h saittartımı) çox təsadüf edilir. Türkiyə türkcəsinin təsiri ilə dilə gəlmiş leksik vahidlər iki cür funksionallıq nümayiş etdirirlər. Sözlərin bir qismi Türkiyə türkcəsinə məxsus ədəbi dil faktı kimi öz fonetik tərkibini, eləcə də leksik mənasını qoruyub saxlayır. Digər qrup sözlərdə məna dəyişikliyi müşahidə olunur. Türkiyə türkcəsinə məxsus qrammatik xüsusiyyətlər fonetik və leksik səviyyə ilə müqayisədə çoxluq təşkil etmir. Bu cür xüsusiyyətlər şəxs və işarə əvəzlilikləri, şəxs, xəbərlilik, təsirlik hal şəkilçiləri, bəzi köməkçi nitq hissələri və digər morfoloji əlamətlərlə təmsil olunur.

Ədəbiyyat:

Azərbaycan dilində

1. Azərbaycan ədəbi dili tarixi (sovet dövrü). 3 cildə. III cild. Bakı: Elm, 1982, s.64 (ümumi - 253)
2. Əbülhəsənli T. I Türkoloji Qurultayda türk dünyası üçün ortağ ədəbi dil ideyasının nəzəri konsepsiyası /I Türkoloji Qurultayın 90 illiyinə həsr olunmuş "Türkoloji elmi-mədəni hərəkətdə ortağ dəyərlər və yeni çağırışlar" mövzusunda Beynəlxalq Konfransın materialları: 2 hissədə. I hissə; Bakı, 14-15 noyabr 2016-cı il. Bakı "Elm və təhsil", 2016, s. 80 (üm.-80-84)
3. Hacıyev T. Azərbaycan ədəbi dili tarixi. II h., Bakı, 1981, s. 178
4. Hacıyev T. Azərbaycan ədəbi dili tarixi: dərslik, 2 hissədə. II hissə Bakı: Elm, 2012, səh. 9-14 (üm -388)
5. Hacıyeva S. Azərbaycan dilinin regional mövqeyi və siyasi dil kimi formalaşma mərhələləri // AMEA M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu. Filologiya məsələləri, № 10. Bakı, "Elm və təhsil", 2016, s.55
6. Xudiyev N. Azərbaycan ədəbi dili tarixi. dərslik. Bakı: Elm və təhsil, 2018, s.419-420 (üm -627 s).
7. Kərimli F.Q. 1920-ci illər Azərbaycan ədəbi dilinin leksik norması. Filol. elmləri nam. alimlik dərəcəsi almağ üçün təqdim olunmuş dissertasiya. Bakı, 2009, s. 16
8. Məktəblərdə hərbi dərslər. İşçi fakültələri, texnikumlar və ali məktəblər üçün. Bakı: Azərnaşr, 1932, s.43 (üm.207)
9. Sadıqova S.M. XX əsrin 20-ci illərində ədəbi dildə əlifba problemi // Bakı Universiteti Xəbərləri. Humanitar elmlər seriyası. № 2, 2006, s.134 (üm.- 134-142)

Rus dilində

Литвинов В.А. Исторический характер лингвистической нормы // Liberal Arts in Russia, 2013, Vol. 2. №1, s. 94 (üm.-94-99)

Açar sözlər: ədəbi dil, norma, variantlılıq, leksik məna

Ключевые слова: литературный язык, норма, вариантность, лексическое значение

Key words: literatural language, norm, variations, lexical meaning

NORM SEARCHES IN AZERBAIJANI LITERARY LANGUAGE IN THE 20-30s OF THE 20th CENTURY

Summary

Early 20th century is a new stage in the history of Azerbaijani literary language. The unit norm is not either followed in the press, textbook language, literary works, or works are carried out to determine the language norm. Normative issue of the literary language also remains actually in the next decades-20-30s. New norm search appeared in different ways in 20-30s and it was observed not only in individual styles, but also complexly in the language materials of all styles. Struggle for unit literary language with norm causes to form of different trends and tendencies in the written literary language. Norm searches do not remain unsuccessfully and stay on three sources by becoming systematized towards the mid 20s: a) Norms of the classical literary language; b) Oral spoken language and dialect features; c) Phonetic, lexical, grammatical features of Turkish. Classical literary language features are more typical for the printing products (textbooks, press, etc.) performed with the ancient Azerbaijani written language with Arabic graphics. Some ancient writing features emerged during the formation of Azerbaijani literary language has appeared in these writings. Although the spoken language and dialect norms are in all levels, they cover more phonetic features. And the phonetic, lexical, grammatical features of Turkish covered different functional styles in the literary language of 20-30s of the 20th century, widely used in the textbook language (and artistic style). Lexical units passed to the language under the influence of Turkish demonstrate two types of functionality. A part of the words maintains its phonetic composition as well as the lexical meaning as a literary language fact belonging to Turkish. A meaning change in other group words is observed.

М.Зейналлы

Поиск норм литературного языка в 20-30 гг XX века.

Резюме

Начало XX века является новым этапом в истории литературного азербайджанского языка.

В прессе, научном стиле, художественной литературе не соблюдается единая норма, в то же время не ведётся работа в направлении установки норм. Проблема норм литературного языка остаётся актуальной и в 20-30 гг.

В 20-30 гг поиск новых норм проявляется в различных формах. И это наблюдается не в отдельных стилях, а комплексно во всех языковых стилях. Борьба за единый, нормативный литературный язык стала причиной возникновения в письменной литературной речи различных направлений и тенденций. Поиски норм не остаются безрезультатными и к середине 20-х гг, правильно систематизировавшись, основывается на трёх источниках; а) нормы классического литературного языка; б) устный разговорный язык и особенности диалектизмов; в) особенности турецко-тюркской фонетики, лексики и грамматики.

Особенности классического литературного языка в 20-30 гг более характерны для азербайджанских изданий (учебников, прессы и т.д), печатающихся старой арабской графикой. В тех письменностях отражаются некоторые особенности древнего письма, сформировавшиеся на этапе образования литературного азербайджанского языка. Несмотря на наличие разговорной речи и диалектных норм на всех языковых уровнях, больше они охватывают фонетические особенности. Но в 20-30-ые гг XX в. особенности турецко-тюркской фонетики, лексики и грамматики наиболее широко использовались в учебном языке (и в литературном стиле), охватившем различные функциональные стили литературного языка.

Лексические единицы, образовавшиеся под влиянием турецко-тюркского языка, демонстрирует две функциональности. Определённая часть слов фактически сохраняет фонетический состав и лексическое значение, характерные для турецко-тюркского языка.

В другой группе слов наблюдается изменение лексического значения.

Rəyçi: dos.E.Vəliyeva